

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5:20, za pol leta K 2:60, za četrt leta K 1:30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljalne na uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

O vračanju preskrbnine.

Med najbolj temna poglavja avstrijske uprave spada izvrševanje zakona o izplačevanju preskrbnine. Pričakovali bi, da se bodo ti zneski, ki so namenjeni svojem branilcev domovine, izplačevali s posebno skrbnostjo pri vseh oblastih. To pa nikakor ni bilo, dokler je bil v veljavi zakon iz l. 1912. Nasprotno! Politične oblasti so se protivile karnajbolj izplačevanju. Preskrbnino so krajšale in odrekale, kjer je bilo le mogoče. Ali bo novi zakon kaj spremenil tukaj, nam pokaže bližnja bodočnost.

Toda tudi prebivalstvo ne pozna tako dobro zakona, da bi mogel vsak posameznik čuvati svoje pravice. Že odmera preskrbnine je napravila vrsto nezakonitosti. Vendar so se lahko izgovarjale oblasti na nejasnosti zakona in trdile, da je njih naziranje in razlaga prava. Velika nezakonitost pa se je vršila v enem vprašanju, ki je v zakonu prav jasno označeno. Večkrat se je preskrbnina dalje časa izplačevala, kakor bi se bila po mnenju oblasti morala. Prav mnogokrat je bil naznanjen razlog, zaradi katerega je prenehala pravica do preskrbnine, mnogo pozneje nego je nastopil. Če so n. pr. koga odpustili iz vojske, je oblast plačevala podporo toliko časa, da je prejela obvestilo o vrnitvi. Enako se je godilo tudi če je bil vojak oproščen. Nastalo je potem vedno vprašanje, ali so svojci dotičnega vojnika, ki se je vrnil, dolžni povrniti znesek, ki so ga prejeli od tistega časa, ko je nastala sprememba. V § 10. zakona iz leta 1912 pravi določba: „Prejeti zneski preskrbnine se ne vračajo.“ Nikogar, ki je prejel preskrbnino, se torej ne more siliti, da bi jo vrnil. O tem jasnem besedilu zakona pač ni mogoč nikakršen dvom. Upravno sodišče, ki je že moralo večkrat razsojati o takih slučajih, stoji celo na stališču, da odmerne komisije tudi tedaj ne smejo zahtevati povrnitev preskrbnine, če je stranka dosegla preskrbnino na podlagi neresničnih napovedeb, torej če jo je pridobila z goljufigo. Po naziranju upravnega sodišča odmerne komisija tudi v tem res kričečem slučaju nima pravice zahtevati povrnitve. Država ima sicer pravico zahtevati od takih škodljivcev povrnitev škode, toda le potom tožbe pri sodniji, ne pa odmerne komisija. Tako pravi odlok upravnega sodišča z dne 6. avgusta 1916, št. 6642, s katerim je bila razveljavljena odredba odmerne komisije v Tešinu kot nezakonita. Isto pravi razsodba upravnega sodišča z dne 14. oktobra 1916, št. 10.645 in z dne 25. oktobra 1916, št. 11.256. Ni torej prav nobenega dvoma, da se povrnitev preskrbnine ne sme zahtevati nikdar, pa naj se je izplačala pod kakršnimkoli naslovom. Teh določeb tudi novi zakon ne spreminja. Tudi novi zakon z dne 27. julija 1917, drž. zak. št. 313, ima v § 8. določbo: „Prejeti zneski preskrbnine se ne vračajo.“ Če torej oblast zahteva povrnitev izplačanih zneskov, ali preti celo z izvršbo (rubežnijo) zaradi takih zneskov, potem je to kričeča nezakonitost, ki naj jo vsakdo zavrne. Mi smo celo prepričani, da se utegnejo taka nezakonita povračila še zahtevati in da bi bila glede tega dopustna proti državi tožba pri državnem sodišču.

Tega stališča tudi ne spremeni dejstvo, če je bil vpoklicanec, namesto, da bi služil

v vojski, komandiran v tovarno. Prav nasprotno. Tudi za tak slučaj komandiranja obstoja pravica do preskrbnine dalje, tudi takrat, če vpoklicanec prejema plačo, zakaj dokler je kdo komandiran, je še vojak. Po § 6. starega zakona o preskrbi gre preskrbnina za tisti čas, dokler je vpoklicanec zadržan po vojni službi, opravljati meščanski pridobitni posel. Pri komandiranih se torej lahko vprašujemo, če je li s komandiranjem spričo prejemanja mezde, ogrožena preskrba svojcev. Ker so pa komandiranci navadno slabeje plačevani, kakor drugi delavci in žive zunaj svoje rodovine, večinoma v drugem kraju, morajo tam preskrbeti sebe, je torej večinoma smatrati, da so svojci ogroženi v preskrbi. Pravica do preskrbnine se torej nadaljuje. Ne more se torej tudi v tem primeru zahtevati povračilo prispevka, marveč se mora še dalje plačevati. Na istem stališču je tudi novi zakon, ki je pa glede nadaljnjega prejemanja preskrbnine ob komandiranih ugodnejši, ker opravičuje svojce do nadaljnjega prejemanja preskrbnine že ob zmanjšanju prejemkov vpoklicanca in ne šele ob ustavitvi dohodkov.

Svetovati je torej vsem osebam, ki so bile oškodovane zaradi napačnega razlaganja zakona, da se branijo proti nezakonitostim.

Gospodarstvo s krompirjem.

Na konferencah, ki jih je imel ministrski predsednik s strankami in zastopniki konsumentov in producentov, so ugovarjali od več strani, zlasti agrarci, proti državnemu upravljanju krompirja. Posvetovanja so bila namenjena v prvi vrsti prehrani. Pri tem treba omeniti, da so izjave za oprostitev krompirja napravile precej velik vtisk tudi na veliko število konsumentov, češ, da je državna uprava kriva, da nimamo krompirja. To razpoloženje jako pospešuje agitacijo proti državni upravi, ker je nezadovoljnost res precej velika. Prekupci in agrarci izkoriščajo dejstvo, da prehranjevalna uprava ni preskrbela krompirja za konsumente, dasi ga ni primanjkovalo, in pravijo, da bi ga bilo dovolj na trgu, če bi se uvedla zanj prosta prodaja, če že ne za ves pridelek, naj bi vsaj del pridelka vlada prepustila trgovcem in agrarcem. Agitacijo za rešitev vprašanja razvija del meščanskega časopisja z vso vnemo, ker se nadeja, da se mu posreči dovesti stvar na raznih konferencah in z raznimi intervencijami in posvetovanji do uspeha. Če bi pri nas hoteli upoštevati izkušnje, bi se pač ne bilo treba prav nič ozirati na te agrarske želje in se prerekati o takih stvareh. Spomladi smo imeli prosto prodajo za zgodnji krompir in zelenjavo, vendar smo imeli veliko pomanjkanje tega blaga, čeprav so imeli na kmetih bogato letino. Enako je odrekla prosta prodaja tudi pri sadju popolnoma; šele zadnji čas so se razmere nekoliko izboljšale, ko je prehranjevalni urad odredil po nekaterih krajih prisilno dobavo za sadje. Glede krompirja so se izgovarjali najprej, da nimajo vozil in vozne živine, ne delavcev in morajo zaradi tega ostati trgi prazni. Sedaj so pa agrarci potuhtali stvarne pomisleke, ki se protijo državnemu upravljanju krompirja. Predvsem

pravi neka agrarska centrala v svojem oklicu je čas za centralistično upravo poznega krompirja glede na izvedbo zaplembe, izbiranje in odvažanje prekratko odmerjen, da bi se ne bilo bati, da se zaradi tega velike množine krompirja pokvari. Sicer je res, da treba pri nakladanju in prevozu krompirja posebne paznje, ker krompir že pri treh stopnjah mraza zmrzne in ob osmih stopnjah toplote že rad gnije. Skrbeti se pa mora tudi, da se krompir pred shranjevanjem ali vkladanjem osuši, če hočemo preprečiti gnilobo. Toda to niso nikakršni razlogi, ki bi opravičevali prosti promet in bili proti državni upravi. Stvar je pač taka, da kmetje danes nimajo prav nič veselja, dati krompir konsumentom na razpolago, ker ga lahko porabijo doma z večjim dobičkom, če ga pokrmijo živini in prešičem. Že v mirnih časih so kmetje polagali krompir tem živalim za krmo in prešičjereja obeta kmetijstvu najlepše dobičke! Vrhutega pa res manjka tudi ljudi in je dovoz težavnejši. Ali naj se še zanašamo spričo teh razmer, da bo trg potem bolje preskrbljen, če se dovoli za krompir prosti promet?

Kmet danes prav dobro ve, da mu ne preti nikakršna izguba, če obdrži krompir doma, ker se mu dobro izplača kot krma za živino in prešiče. Mikalo bi ga krompir prodajati in pošiljati na trg le takrat, če bi nastavili zanj ogromne cene, ki bi jih utegnili plačevati le imoviti sloji, da bi si ga nikakor ne mogli nabaviti siromašnejši sloji. S tem bi pa plastem prebivalstva ne bilo pomagano! Če doslej državna preskrba ni bila prava, dokazuje to le, da je organizacijski načrt slab in pomanjkljiv. Na to, da bi se dal krompir prostemu prometu bi torej pri nas niti misliti ne smeli. Dovolj časa je bilo za ureditev primernih skladišč in pospravljanje in dovoz pridelka se lahko hitro izvede, če oblast prevzemna mesta decentralizira in preskrbi za to primerne organe. Žalostno ubožno izpričevalo bi bilo za državno upravo, če bi morala v tako važni preskrbni stvari odnehati, ker ne najde primerne pota. Država, ki ima v vojnem času velikansko moč, bo pač morala najti tudi pot, kako bo krompir hitro naklonila splošnosti, ki ga bo letos tako nujno potrebovala kakor še ne ves čas vojne.

Prehranjevalni urad se je baje že lotil dela za izvedbo svojega načrta. V svojih objavah zagotavlja, da bo najprej preskrbel neimovito in civilno prebivalstvo, ter da pride na vsako osebo za celo leto okolo 100 kg krompirja. Ali bodo ti računi pravi ali ne, ker nam drugi viri pripovedujejo, da pridelek ni zadosten, pokaže zopet le bodočnost.

Dvajset milijonov meterskih centov krompirja za konsum.

Naredba z dne 26. julija 1917 je odredila zasego letošnjega krompirjevega pridelka. Zaradi preskrbe s krompirjem je prehranjevalni urad odredil, da se dvajset milijonov meterskih centov krompirja dobavi ali vsaj zagotovi za konsum. Pri tem pa se prehranjevalni urad ozira tudi na potrebe kmetov. Ko se zapleni ta množina, se prepusti ostali krompir kmetom v prosto razpolaganje. Cimprej bo dobava krompirja

izvedena, tem preje se odpravi zapora, in bodo imeli kmetje prosto trgovino s krompirjem.

V interesu kmetov je torej, da se čim prej odzovejo svoji dobavni dolžnosti. Zahtevek obsega le najnujnejšo potrebnost in ni z njim ogroženo ne gospodarstvo producentov ne prehranjevanje.

Množina se razpiše po deželah in jo bodo deželne vlade razdelile na posamezne okraje v sorazmerju s pridelkom. Čim se dožene množina krompirja, ki ga ima oddati posamezna dežela, se bo dovolil prosti promet s krompirjem v dotični deželi, seveda po veljavnih najvišjih cenah. Oblasti bodo morale strogo paziti na to, da se vsaj dve tretjini zaplenjenega pridelka prepelje pred mrazom, ker bi sicer ne bilo mogoče preskrbljevati prebivalstva pozimi. Glede ostale tretjine bo sklenila vojna žitnoprometna družba s pomočjo političnih okrajnih oblasti in deželnih in okrajnih komisij, ki se ustanove, posebne dogovore s producenti, da se krompir primerno hrani in pozneje odda. Vprašanje preskrbe je državno vprašanje. Preskrba se mora zaradi tega po obsegu in po času enakomerno izvesti. Po posebnem ključu se bo določilo, koliko vagonov krompirja ostane v deželi in koliko se ga odpelje drugam.

Da se dobava krompirja za konsumente dobavi čimprej, se dovoli tistim kmetom, ki oddajo krompir pred 30. septembrom posebna nagrada po pet kron za meterski cent. S tem se pravzaprav zviša cena krompirja od 15 do 17 K na 20 do 22 K, razen tega dobi še kmet 2 K za meterski cent, če bo na račun vojne žitnoprometne družbe hranil ostali krompir dalje nego do 1. decembra na kraju, ki ga bo določila žitnoprometna družba, tako da bo dobil tak kmet pozneje za meterski cent krompirja 22 do 24 K.

Urad za prehranjevanje je določil, da se smatrajo posestniki gredic ali enakih malih vrtnih obratov kot neproducenti; kar pridelajo v takih vrtovih se smatra za priboljšek k množini, ki pride na osebo. Množina se bo tako odmerila, da bodo lahko deželne vlade čvale male posestnike in se bo našlo pokritje z dobavami velikih in srednjih posestnikov.

V večini kronovinah so se zastopniki kmetijstva izjavili, da bodo z besedo in pisavo vplivali na kmete ter jim pojasnili prednosti, ki jih nudi čimprejšnja oddaja določene množine krompirja. Oblasti se bodo tudi ravnale po svetih kmetijskih zastopnikov pri razdelitvi množine na posamezne okraje. Ustanovili bodo posebne deželne in okrajne komisije, če treba tudi več v enem okraju, da bodo imele moralno in dejansko oporo v teh krogih. Komisije bodo tudi določile one kmete, pri katerih naj se krompir varno shrani čez zimo. Posebno važnost se polaga na sodelovanje trgovstva, ki naj bo zastopano v komisijah, da bo podpiralo preskrbo s sveti glede na hrambo, odpremljanje in dovoz po železnici, ter s svojimi lokalnimi komisijami, pomočki, skladišči in vozili podpirali vojno žitnoprometno družbo.

Svetovna vojna.

Vojna napetost je še sedaj prav tako velika kakor je bila spomladi ob napovedanju velikih ofenziv, ki so dosegle tudi letos le malenkostne spremembe v vojnem položaju. Krvavi in ljuti boji so se vršili v poletnih mesecih. Med najbolj krvave pa spada italijanska ofenziva, ki je trajala nad tri tedne. Sedaj se vrše boji na soški fronti le v presledkih. Zadnje dni so zopet divjali najljutejši boji za goro sv. Gabrijela in banjško planoto. Enajsta ofenziva spada med najhujše boje. Nikakor pa menda še ni letos konec bojev na tem bojišču, zakaj italijanska poročila pripovedujejo, da se Cadorna še pripravlja za nove napade. Vsi dosednji napadi pa niso mogli iztrgati

gore sv. Gabrijela, ki je važen obramben mejnik ob banjški planoti.

Iz vojnoporočevalskega stana se poroča: Meseca avgusta je bilo na soški fronti nad tisoč poletov sovražnih letalcev in izvršilo se je 438 zračnih bojev. 33 sovražnih letal je bilo premaganih in zbitih na tla, čete so sporočile, da je bilo strmoglavljenih sedem letal, tri letala je zbil odbijalni ogenj. Mi smo izgubili samo dva aparata, ki sta padla na tla, dva se pogrešata. Pet letal je bilo prisiljenih vsled poškodbe pristati na lastnem ozemlju. Infanterijski letalci so navduševali in jačili težko se borečo infanterijo, poveljstva so bila podučena, o bojnem položaju s poročili, ki so jih metali letalci, sovražnika so vznemirjali ponovno z bombami, ga razprševali in mu napravljali nered. Zlasti na hrib Sv. Gabrijela jurišajoče italijanske mase so bile pogostoma cilj naših bomb. Za plačilo bombardiranja Trsta so poleteli naši letalci nad Benetke in dosigli tam najboljše uspehe.

Novi veliki boji za hrib Sv. Gabrijela. Italijanska javnost, ki je bila že vsa omamljena samih zmag in sijajnih uspehov po vojnem časopisju, ne more razumeti, kako da so se vse te zmage in uspehi ustavili pred hribom Sv. Gabrijela. Sv. Gora je italijanska, Sv. Gabrijela pa Italijani kar ne morejo zavojevati. Da bi potolažili ogorčenje javnost in jo uverili glede osvojitve Sv. Gabrijela, so pričeli sedaj na dolgo poročati, da itak neko armadno vodstvo pripravlja novo veliko ofenzivo na hrib Sv. Gabrijela in da se ta ofenziva izvrši v kratkem času.

Na rusko rumunski fronti se vrše le manjši boji v Voliniji in Moldaviji, ki pa niso strateškega pomena.

V Macedoniji tiplje Sarraill neprestano na vseh delih fronte. Do večjih akcij pa tam ne pride, ker to menda tudi za sedaj ni bil namen entente.

Na francoskem bojišču divjajo pretrgoma manjši in tudi prav hudi boji zlasti na Flandrskem. Te dni je pričelo zopet bojevanje pri Verdunu ob Mozi.

Domači pregled.

Narodna napredna stranka in Slovenska ljudska stranka sta izdali skupen proglas, s katerim se pridružujeta jugoslovanski deklaraciji v državnem zboru. — Izvrševalni odbor jugoslovanske socialnodemokratske stranke izjave sicer ni podpisal, a se načelno strinja z njo. Tako poročata „Naprej“ in „Arbeiterwille“.

Jeseniško delavstvo je predložilo svoje zahteve glede mezd in delovnih priboljškov pritožbeni in mezdni komisiji v Ljubljani, ker kranjska industrijska družba ni hotela dovoliti primernih priboljškov.

Člani Konsumnega društva za Ljubljano in okolico se pozivljajo, da se v svrhu zapisa v matične pole Vojne zveze takoj zglašajo v prodajalni, kjer kupujejo. Kdor se ne oglasi do konec tedna, ne bo prejemal v prodajalni po državi upravljenih predmetov!

„Vojna zveza“. Mnogo delavcev vojne industrije in mnogo članov konsumnega društva se boji podpisati matične pole Vojne zveze, češ — potem izgubim izkaznice mestne aprovizacije ljubljanske za cenejše meso, slanino itd. Naznanjamo, da je to zmotno; prav tako kot dobe mestne izkaznice železničarji, ki imajo lastno aprovizacijo, bodo dobivali tudi člani Vojne zveze kljub svoji aprovizaciji cenejša živila od mestne aprovizacije ako jih že dobivajo. Na novo seve se v mestno akcijo ne sprejme nobenega. — Mnogo družin je član dveh konsumnih društev, v matično polo se je vpisati le v enem. Dobivati po državi upravljana živila se sme le na enem mestu.

Oprostitev od službe na bojni črti. Cesar Karl je izdal sledeče lastnoročno pismo: „Dolga, trda vojska zahteva od vseh državljanov težke žrtve. Da se rodbine, ki

so najtežje prizadete, v bodoče obvarujejo nadaljnih udarcev kolikor le mogoče, zapovedujem, naj se pozneje označene vojaške osebe bojnih čet — v kolikor ne gre za vojake po poklicu — uporabljajo na takih za službo sposobne določenih mestih pri armadi na bojišču, ki niso trajno izpostavljena sovražnemu učinku: 1. Edin sin kake rodbine, ki je še ostal, od katere so že padli dva ali več sinov, ali ki so umrli na posledicah ran v vojski, radi vojnih naporov ali bolezni, ki so jo dobili med vojno službo. 2. Oče šestih ali več nepreskrbljenih otrok, za katere mora skrbeti.“ — Svojci, v slučajih pa, v katerih gre le za mladoljetne otroke, občine, naj vložijo kratko prošnjo, ki naj se ji priloži rodbinska poizvedovalna pola, politični oblasti prve stopnje. V prošnji naj se natančno navede pripadlost (četa, nadomestno poveljstvo, zavod itd.) osebe, za katero gre in pri armadi na bojišču tudi številka vojne pošte. Če ni mogoče dobiti rodbinske poizvedovalne pole ali če ne obsega vseh potrebnih podatkov, naj se prelože druga verojetna dokazila, oblasti pa potrdijo njih resničnost in naj pošljejo prošnjo naravnost poveljstvu, ki ga prošnja navaja. Vsaki osebi, s katero naj se po navedenih določilih ravna, izstavi odločilna oblast izkaznico (legitimacijo).

Povratak beguncem z juga v stare kraje. C. kr. notranje ministrstvo je dovolilo, da se smejo begunci z juga vrniti v svoje stare kraje, in sicer so za vrnitev splošno proste sledeče pokrajine: 1. Na Primorskem: politični okraji: Koper, Lošinj, Pazin, Poreč, Krk, Voloska, Opatija, v političnem okraju Sežana sodni okraj: Sežana, izvemši občino Zgonik, v političnem okraju Tolmin sodni okraj: Tolmin, izvemši občine Sv. Lucija, Tolmin in Volče, sodni okraj: Cerklje, v političnem okraju Pulj sodni okraj: Vodnjan, izvemši mesto samo, in sodni okraj: Rovinj, izvemši teritorij „Barbariga“. 2. Dalmacija je beguncem cela odprta za povratak. Begunci, ki so stanovali pred vojno v tukaj navedenih pokrajinah in ki so deležni državne podpore, se pozivljajo, da se nemudoma zaradi potnih listin za povratak v stare kraje takoj zglašajo pri pristojni politični oblasti; begunci, ki stanujejo v okolju policijskega ravnateljstva v Ljubljani, torej pri policijskem ravnateljstvu v Ljubljani, Bleiweisova cesta št. 22. Begunci, ki dobivajo državno podporo ali ki nimajo sredstev, imajo pravico do proste vožnje na železnicah. Beguncem, ki dobivajo državno podporo, se bo izplačevala državna podpora še skozi dva meseca po vrnitvi v stari kraj. V to svrhu se motajo begunci takoj, ko so se vrnili v stari kraj, zglašiti pri pristojnem okrajnem glavarstvu. Najkasneje se mora izvršiti ta zglašitev do 15. nov. 1917. Najkasneje s tem dnevom se ustavi od strani tukajšnjih oblasti državna podpora za vse tiste begunce, ki so stanovali prej v gori navedenih pokrajinah. Podpora se ustavi ne glede na to, ali so se begunci vrnili v stare kraje ali ne. Pričakuje se, da se odzovejo begunci temu pozivu v največji meri in da se vrnejo čimprej v svoje stare kraje. Podrobnejše podatke dobe tukaj stanujoči begunci pri c. kr. policijskem ravnateljstvu v Ljubljani.

Sedmo vojno posojilo razpišejo v Avstriji in na Ogrskem obenem domala po tistih pogojih kakor prejšnja vojna posojila.

Rudarji in § 1154 b. Ivan Fara, zaposlen v Ludvikovem rovu v Kutterschizu je obolel dne 27. junija t. l. in je od takrat bolan. Fara je zahteval za prvi teden bolezni pri obratnem vodji rova, inženjerju Seefeldnerju, plačo v zmislu § 1154 b obč. drž. zak. Obratni vodja ga je zavrnil. Unija rudarjev je pooblastila odvetačnika dra. Viljema Krausa, da je vložil v Bilinu proti Mostiški premogovni družbi tožbo na plačilo zahtevka, in sicer 26 K 16 h. Dne 16. septembra se je vršila pri sodišču v Bilinu obravnava o tej tožbi. Družbo je zastopal jamski ravnatelj Muck, ki je med drugim ugovarjal, da bi spadale vojne in draginjske doklade v mezdo. — Rudar Zvalanek

Franc dela v jami Adela v Bilinu kot nakladalec. Dne 25. julija je ponesrečil in je bil zaradi tega do 12. avgusta nesposoben za delo. Vodstvo jame tudi temu ni hotelo izplačati mezde za en teden. Unija rudarjev je vložila po odvetniku Krausu tožbo v Bilinu proti Mosteški premogokopni družbi, ki je lastnica teh rovov. Dne 12. septembra bi se bila imela vršiti obravnava pri sodniji, a že 11. septembra je prišel v pisarno dra. Krausa inženjer Pusch ter izjavil, da plača premogokopna družba prostovoljno toženi znesek in stroške. Zato je postala obravnava nepotrebna.

Stroge odredbe proti uvažanju živil z dežele v mesto je izdala kranjska deželna vlada. Po vlakih, na kolodvorih in na mitnicah bodo preiskavali odslej tudi prtljago civilnega prebivalstva.

Iz vojnega žitnoprometnega zavoda. V skupini komisije za vojno gospodarstvo je izjavil predsednik vojnega žitnoprometnega zavoda vitez Schonka, da vojni žitnoprometni zavod ni akcijska družba niti druga, ampak državni zavod, ki posluje z državnimi sredstvi. Če bi bili omejeni le na domačo žetev, bi bile cene gotovo nižje, kakor so bile v zadnjih treh letih. A ni preostalo drugega, nego da smo morali višje stroške, ki so nastali v Romuniji, sprejeti v kalkulacijo. Prvi začasni računski sklep izkazuje za leto 1915 3.300.000 kron prebitka, bilanca za leto 1916 pa 1.400.000 kron. Skupni promet je znašal poldrugo milijardo. Pri zavodu sodeluje 3249 komisionarjev in nakupcev. V debati sta poslanca Kadečak in Goli naglašala, da je zavlado nezadovoljstvo s poslovanjem central zlasti zaradi tega, ker zastopniki žitnoprometnega zavoda nasproti ljudstvu ne nastopajo kot kupci, marveč kot uradne osebe. Poslanec dr. Jeržabek je poudarjal, da je med vsemi centralami žitnoprometni zavod našel še najpovoljnejšo kritiko, naglašal pa je številne pritožbe, da komisionarji zavoda niso kos svoji nalogi.

Poraba moke pred vojno v Avstriji. Pred uvedbo krušne karte se v Avstriji pač ni nihče brigal, koliko moke ali kruha porabi prebivalstvo sploh ali pa posamezna oseba. V „Statistische Monatschrift“ skuša v decemborskem zvezku 1916, ki je šele sedaj izšel Karl Pribram dognati, koliko moke je porabilo avstrijsko prebivalstvo pred vojno. Na podlagi poročil o žetvi in prehrani, ki jih je nedavno izdal dr. V. Mataja, pravi, da je porabila v Nemčiji dorasla oseba na kmetih 568, delavec v težki industriji 515, mestni delavec 387 in mož v imovnih krogih 170 gramov. Povprečno je torej rabila oseba, če vpoštevamo, da je porabijo majhni otroci in starčki nekaj manj, 372 gramov na dan ali 1358 kilogramov na leto. To je mnogo manj, kakor je dognal račun, ki so ga sestavili o dunajskem gospodinjstvu, zakaj tam pravijo, da pride na doraslega delavca 490 gramov ali 179 kg na leto. Na krušne karte se pa dobi le 200 gramov moke in kruha. Čeprav porabijo na kmetih in težaki nekaj več moke, je vendar razvidno že iz teh podatkov, kako silno je omejen konsum. Sedaj dobivamo v Avstriji na krušno karto le polovico moke, ki smo jo dobili pred vojno ali le toliko kolikor je je porabil pred vojno imoviti sloj, in sicer to v času, ko tudi drugih živil ni, ali pa so izginile zaradi draginje iz gospodinjstva delavskih družin. Množice morajo torej stradati, ker ne dobe dovolj najvažnejših živil. Po računih Pribrama je porabilo leta 1910 vse avstrijsko prebivalstvo 31.6 milijonov metrskih stotov moke, od te 30.5 milijonov samo pšenične in ržene. Pribram je izračunal, da je znašal pridelek leta 1910 13.3 milijonov metrskih stotov pšenične moke in 14 milijonov metrskih stotov ržene moke, torej skupaj 27.35 milijonov metrskih stotov moke. Po drugem računu je dobil celo 32.36 milijonov metrskih stotov. Po mnenju Pribramov smo porabili prej 27 nego 32 milijonov metrskih stotov. K tej porabi pa še pride 7 milijonov

metrskih stotov uvažane moke. Računati smemo torej, da se je porabilo moke okolo 34 milijonov metrskih stotov, kar da na osebo in dan 345 gramov ali na leto 126 kilogramov moke. To je 70 odstotkov več nego je porabimo danes. Če tudi niso podatki o žetvah povsem zanesljivi, bodo vendar računi Pribramovi prej preizkušeni nego previsoki. Žito se je pred vojno tudi povsem drugače porabljalo za močne jedi, zdrob itd. Na kmetih so pred vojno tudi pokrmili mnogo več moke nego sedaj.

Avstrijska nemška socialna demokracija bo imela svoj strankini zbor namesto 28. t. m. šele 20. oktobra, ker se vrši v Bernu v Švici dne 1. oktobra mednarodni strokovni kongres.

Svetovni pregled.

O koristih organizacije. Kako koristna je strokovna organizacija za delavstvo, menda ve vsak podjetnik, če prav navadno tega ne priznava javno tako kakor je priznal zastopnik plavža Gutehoffnung v Ahlhornu na Nemškem pred poravnalnim odborom Oldenburg II. Tam je tožil ključavničar za odpust, ker je zaslužil samo 88 fenigov na uro, dočim bi bil lahko zaslužil v Kölnu 1 marko. Plavž je bil pripravljen, da mu primakne 2 feniga; sicer pa da ima tožitelj tudi v Ahlhornu cenejšo preskrbo. Ključavničar pa ni bil zadovoljen in se je skliceval na to, da imajo tudi zidarji v Ahlhornu po 99 fenigov na uro; nekaj mnogo jih ima pa še več. Prisodnik delodajalcev je priporočal firmi, da naj le plača v sedanjih razmerah uro po 1 marko; enako je priporočal tudi predsednik, češ da se morajo učiti ključavničarji obrti štiri leta, zidarji pa le tri leta. Zastopnik plavža pa je odklonil ta dva nasveta z izjavo: „To ni nikakršna primera. Zidarji so organizirani in imajo zaradi tega svoje tarife z visokimi mezdami; naši ključavničarji pa niso organizirani in zato tudi ne morejo imeti tako visoke mezde“. Predsednik ga zavrne: „Ali so organizirani ali ne, nima s tem ničesar opraviti“. Na to pa pravi zastopnik firme: „Pač, če bi zidarji ne bili organizirani, bi tudi ne imeli takih mezd“. — Kar je podjetnikom tako lahko umljivo, bi moralo vendar biti jasno predvsem delavcem. Šele pristop k organizaciji jim daje pravico in možnost do boljših mezd.

Mirovno gibanje. Pri nas je mirovno gibanje jako neznatno, dasi pravijo, da avstrijski zunanji minister grof Czernin neumnostno deluje za mir in da bo Avstrija s svojim diplomatičnim postopanjem prava posredovalka miru. Grof Karoly je rekel, da je to vitalen interes monarhije. — V Italiji so imeli velike mirovne manifestacije v Milanu in Turinu. Pri manifestacijah je prišlo do prelivanja krvi. Socialistični poslanci bodo tudi v zbornici zahtevali mirovne predloge. Skoro enako kakor v Italiji se godi tudi v Franciji. V novi vladi so popolnoma drugačne razmere. In že na prvi seji bodo zahtevali socialistični poslanci pojasnilo glede zabranitve potnih listov v Stokholm in jasno izjavo glede na mirovne predloge. Angleško delavstvo objavlja svoje mirovne pogoje, ki se ne razlikujejo bistveno od predlogov ostalih socialistov. Zadnjič smo poročali, da je Amerika ponudila Nemčiji mir. Nemški listi pa popravljajo to vest in pravijo, da je mirovni predlog, ki je v primeri z dosedanjimi predlogi še najbolj sprejemljiv, bil ponujen avstro-ogrski monarhiji. — O pripravi za štokholmsko konferenco sedaj ne čitamo mnogo. V Stokholmu je spletkarstvo najrazličnejših agentov silno razvito. Zato so bili nekateri mnjenja, da se naj vrši mednarodna konferenca v Švici. Pripravljalni odbor pa izjavlja, da vztraja na svojih prvotnih sklepih. Konferenca se je morala odložiti zaradi zabranjenih potnih listov, ko se pa ta pogajanja doženo, ki bodo imela očitno uspeh, se

razpiše konferenca. Ruski delegati, ki so prepotovali dežele sporazuma, potrjujejo, da je med delavstvom po teh deželah velika simpatija za štokholmsko konferenco. — V prilog miru so se pričele gibati tudi nekatere klerikalne in konservativne stranke ter so imele v ta namen nedavno posvetovanje v Švici.

Na mirovno noto papeževu so odgovorile ta teden centralne države in države sporazuma. Besedilo se objavi šele danes. Odgovori bodo naklonjeni mirovnim pogajanjem, nikakor pa ne zadovoljivi. Nemčija na primer belgijskega vprašanja niti ne omenja ne v svojem odgovoru. Papež je menjal več not z Wilsonom. Angleži so baje domala zadovoljni z Wilsonovim odgovorom.

V Rusiji se je bila vnela domača vojna. Razen protirevolucionarjev monarhičnih pristašev, ki so imeli večjo organizacijo, da bi izpodrinili provizorično vladu, se je uprl tudi odstavljeni vrhovni vojaški poveljnik Kornilov, ki pa očitno podleže, ker prihajajo iz cele Rusije zaupnice Kerenjskejevi vladi. Sestavila se je zopet nova vlada, v kateri je zopet predsednik Kerenjski. Vlada sestoji iz petih članov in je že proglasila Rusijo za republiko. Nemiri trajajo v Rusiji še vedno zlasti po večjih mestih. Vendar pa utegnejo nastati zopet boljše razmere. Delavski in vojaški sveti so zopet proklamirali zahtevo po miru, kakor že prej. V proklamaciji zahtevajo enakopravnost za ruske narode Fince in Ukrajince. Na Kerenjskega je bilo napravljenih več atentatov, a jim je ušel. Red pomagajo vzdrževati tudi delavski in vojaški sveti, ki pa obenem zahtevajo, da se takoj izvede delavsko varstvo, enakopravnost za vse prebivalstvo, da se razdele veleposestva med kmete in se končna ureditev teh vprašanj naloži ustavnemu zboru, ki se naj čimprej izvoli in sestane. Delavski sveti tudi zahtevajo, da se takoj razveljavijo vse tajne pogodbe, odpravi tajna diplomacija in ponudi mir neoziraje se na prejšnje dogovore.

Nova ruska vlada je sestavljena iz petih mož. Vlada je še provizorična in ji pravijo direktorij. V direktoriju so: predsednik Kerenjski, zunanji minister Tereščenko, vojni minister general Verhovskij, pomorski Verderevskij, poštni Nikitin. Glede na končno sestavo kabineta se vrše še pogajanja s strankami.

Konec Kornijilovega upora v Rusiji. Iz Mohileva se brzojavno poroča, da je šef generalnega štaba Aleksejev aretiral Kornijilova in 23 generalov in častnikov ter jih interniral v nekem hotelu, kjer so skrbno zastraženi. Zaslišavanje Kornijilova je končano. Mohilevska garnizija je izjavila vladnemu komisarju, da se ni udeležila upora, ter prosila, da se jo pošlje zopet na fronto.

Kerenjskijev kabinet sestavljen. Nekrasov se je izrazil napram sotrudniku „Izvestij“, da se je Kerenškemu po dolgem trudu posrečilo sestaviti ta-le kabinet: Kerenjski ministrsko predsedstvo in vrhovno poveljništvo; Tereščenko zunanje in najbrž namestništvo za ministrskega predsednika; Kiškin notranje; Kartašev kultus; Bernackij finance; Kornalov trgovina; Naljanovič jus; Arhangeljski nauk; Aksentijev poljedelstvo; general Verhovskij vojna; admiral Verderevskij mornarica; Buriškin državni kontrolor; Skobelov delo; Jefrenov ubožna skrb; Nikitin pošta in brzojav.

Angleži in Francozi so bili dolga stoletja veliki nasprotniki, ki so se križali njihovi interesi, a še v tistih časih velikih nasprotstev je nastal temelj, iz katerega so se rodile angleške simpatije za Francoze. V 17. stoletju je bila kultura angleške aristokracije že popolnoma francoska. Ob času velike revolucije je na tisoče Francozov pobegnilo iz domovine na Angleško in nastali so v Londonu celi francoski okraji. To je znatno vplivalo na zblizanje obeh narodov. Angleži so imeli že prej velike kulturne simpatije za Francoze. Voltaire je prebival od leta 1726. do 1728. na Angle-

škem in njegova knjiga „Lettres anglaises“ kažejo, da je kar strmel, spoznavši veliko politično svobodo Angležev. Voltaire in Monterszuieu sta bila prva znamenita zastopnika anglofilstva na Francoskem. Na drugi strani pa so različni Angleži, ki so dlje časa prebivali na Francoskem, zanesli v svoje domače kroge simpatije za francosko literaturo, za francoski ukus in za francoski način življenja. Od 18. stoletja je na Angleškem vkoreninjena navada, da obiskujejo Angleži Francijo in zlasti Pariz. Dosti je Angležev, ki pridejo po večkrat za leto v Pariz, samo da si kupijo nekaj knjig ali rokavic. Angleži imajo navado, da posvetijo soboto in nedeljo počitku — take dni se je pred vojno pripeljalo vedno na tisoče Angležev v Pariz. Medsebojno poznanje in medsebojne simpatije so znatno vplivale, da so Angleži in Francozi pozabili nekdanja svoja nasprotstva.

Bivši francoski minister Thomas o položaju. „Berliner Tagblatt“ objavlja izjavo bivšega francoskega ministra Thomasa o položaju. V imenu svoje stranke je Tho-

mas v parlamentu izjavil, da pričakuje miru le od energičnega nadaljevanja vojne; dosedanjo nestalno politiko francoske vlade pa je ostro obsodil. V ostalem je opozarjal Thomas na predstoječi kongres socialistov v Bordou, katerega naloga bo, da ustanovi načela za resnično narodni program. Sicer pa bodo Thomas in njegovi pristaši v vseh zadevah narodne obrambe ministrstvo Painlevé krepko podpirali. — Po našem mnenju Thomasovo mnenje ne pove mnogo.

Izdajatelj Ivan Mlinar.
Odgovorni urednik Viktor Zore.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

500 KRON

vam plačam, če ne odpravi moj uničevalec korenin „Ria-Balsam“ vaša kurja očesa, bradavice in oroženelo kožo v treh dneh brez bolečin. Cena lončku s poroštvenim listom K 175, trije lončki K 450, 6 lončkov K 750. Stotine za hvalnih in priznanih pisem. Klemen, Košice (Kaschau, Kassa) 1. pošt. predal 12/391, Ogr.

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

je imela vlog koncem leta 1916 K 55,000.000.—
hipotečnih in občinskih posojil „ 30,600.000.—
rezervnega zaklada „ 1,500.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%,
izven Kranjske pa proti 5¼% obrestim in proti najmanj 1%
oziroma ¾% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva 1. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premurov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Božidar Kisel, Tretnje	od 8. do 11. dop.	Sodni okraj Višnja gora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Franciškanska ulica št. 6.
registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za . . . shode in veselice. . .

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. . .

Stereotipija. Litografija.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe za-
stoj in franko.

Okrajna bolniška blagajna

v Ljubljani

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
	1/21.—1/23		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Alojz Kraigher splošno zdravljenje	1—3		Poljanska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglednico), brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.